

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์
**Management of Community Tourist attractions in New Normal of Local
Administrative Organizations in Maha Sarakham Province
and Kalasin Province**

อนุชา ลาวงค์,
เกรียงไกร นามนัย และ คัมภีร์พรรณ จักรบุตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**Anucha Lavong,
Kriengkrai Namnai and Khampheeraphan Chakkabut**
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: anucha@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 2) ศึกษาความร่วมมือภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และ 3) เสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้นำและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว นำเสนอข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ดีความ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา 2) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และปลายเปิด ค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.935 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1. บทบาทวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทบทวนบทบาทตัวเองและหาวิธีจัดการ โดยน่านวัตกรรมบริหารแบบใหม่ “วิถีแห่งนวัตกรรม” คือ 1.1) วิธีปฏิบัติในการระบุปัญหา 1.2) วิธีการในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา 1.3) วิธีบริหารจัดการองค์กรแห่งการเติบโต 2. ความร่วมมือภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) เมื่อพิจารณาารายด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ระยะยาว ($\bar{x} = 4.03$) มีค่าสูงที่สุด และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พบว่า 3.1) บทบาทขององค์กรปกครอง

* วันที่รับบทความ: 20 มีนาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 22 พฤษภาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 25 พฤษภาคม 2567

ส่วนท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ประสานงานอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง 3.2) การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีความรู้ ทักษะจำเป็นด้านการท่องเที่ยว 3.3) การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เช่น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์

คำสำคัญ: การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน; แนววิถีความปกติใหม่; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to : 1) study the role of community tourist attraction management methods, 2) study the cooperation of community tourist attraction management networks, and 3) make recommendations on community tourist attraction management policies in the new normal of local government organizations. The research was conducted using a mixed methodology; 1) qualitative research using in-depth interview tools with six key informants: entrepreneurs, entrepreneurs, leaders and officials of local government bodies and tourists. Present information by synthesizing, interpreting, and analyzing descriptive content. 2) Quantitative research using a questionnaire tool was used on a sample of 400 people, which was obtained at random without using the principle of probability. The data collection tool uses closed-ended and open-ended questionnaires. It has a value of 0.92 and the confidence level of the questionnaire is 0.935 The statistics used to analyze them consisted of frequency distribution, percentage value, mean, and standard deviation.

The results of the study showed that: 1) the role of community attraction management methods it was found that local government organizations must rethink their roles and find ways to manage them by adopting new management innovations. The "Way of Innovation" is 1.1) problem identification practices, 1.2) methods for determining solutions to problems, 1.3) how to grow organization management methods. 2) Community Tourism Management Network Partnerships was overall ($\bar{X} = 3.98$) when considering long-term interaction ($\bar{X} = 4.03$) was the highest. 3) Policy recommendations for community attraction management; 3.1) The role of local government organizations is based on a network of cooperation between organizations that coordinates clearly and continuously. 3.2) Community capacity development to have the knowledge and skills necessary in tourism 3.3) Creating the participation of all parties involved together, such as joint thinking, planning, joint action, joint responsibility and joint benefit

Keywords: Community Tourism Management; New normal; Local Administrative Organization

บทนำ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นยุคใหม่ขององค์การภาครัฐนอกจากบทบาทของตนเองแล้วจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ถือว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่สร้างความตระหนักถึงการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและร่วมจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเนื่องด้วยชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรนั่นเอง ซึ่งหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวต้องจัดทำแผนดำเนินการสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันบริบทโลกยุคใหม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองกำลังเผชิญกับความท้าทายนี้ซึ่งเป็นปัจจัยให้พิสูจน์ความสามารถขององค์กรและอาจเป็นภัยคุกคามที่ต้องปรับกลยุทธ์และเตรียมพร้อมทุกเมื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างก่อนและหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 จึงต้องรับกับสภาพที่ยากจะหลีกเลี่ยง จะเห็นว่าจากวิถีดำรงปกติสู่ความเป็นปกติใหม่ซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 อาจจะเป็นภาวะเสี่ยงคุกคามใหม่ในอนาคตทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินประชาชน ในส่วนของบทบาทภาครัฐอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประสานทำงานร่วมกันระหว่างส่วนกลาง ภาคเอกชนและประชาชน โดยรัฐส่วนกลางควรกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจบริหารจัดการอย่างแท้จริงเต็มที่ในฐานะผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการท้องถิ่น สามารถจัดการความเสี่ยงและมีมาตรการป้องกันร่วมกัน โดยองค์กรท้องถิ่นดังกล่าวจึงควรมุ่งสร้างต้นแบบที่ดีของการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารมีประสิทธิภาพ ปลอดภัยในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะหลังการแพร่ระบาดของโรคฯ ที่ส่งผลกระทบต่อการสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้าง รัฐและท้องถิ่นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาโดยเร็ว Tourism Economic Review (2020, 50 : 51) เนื่องจากการพัฒนาประเทศในตลอดระยะที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจภาคบริการอย่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงและได้ขยายขอบเขตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าใกล้วิถีชีวิตชุมชนมากขึ้น การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโต นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจกับการเดินทางไปสัมผัสความจริงแท้ดั้งเดิมของพื้นที่ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐก็ประกาศนโยบายให้การท่องเที่ยวเชิงวิถีไทยเป็นวาระแห่งชาติเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานแรกของประเทศ

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ชุมชนและผู้ประกอบการจะต้องให้การตระหนักถึงแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างไปจากเดิมโดยเฉพาะในสถานการณ์โรคโควิด-19 ยังอยู่ จึงเป็นที่มาของ New normal ด้านการท่องเที่ยว นั่นคือรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการเที่ยวแบบ New Normal “รูปแบบทางการท่องเที่ยวแบบ New normal ที่จะเกิดขึ้น อันดับแรก คือ (1) การสวมหน้ากากอนามัยเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ (2) การมีจุดคัดกรองอุณหภูมิตามสถานที่/แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (3) การมีจุดบริการเจลแอลกอฮอล์ในสถานที่/แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (4) การควบคุมความหนาแน่นของผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว/สถานที่ต่างๆ (5) การพิจารณาสถานพักแรม ร้านอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรการด้าน

สุขอนามัยที่มีมาตรฐานและ (6) การมีจำนวนผู้ร่วมเดินทางของการเดินทาง หรือคณะที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว ที่ลดลงและการท่องเที่ยว ผ่านบริษัทนำเที่ยวคาดว่าจะมีแนวโน้มลดลง (7) ความเคยชินกับการ Stay Home ในช่วงวิกฤติโควิด-19 ทำให้ผู้บริโภคเกิดความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีในการทำธุรกรรมออนไลน์ต่าง ๆ และอาจกระตุ้นให้เกิดแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้มาตรการ การรักษาระยะห่างจะทำให้รายได้จากการบริการต่อครั้งของผู้ประกอบการลดลง ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการ แข่งขันด้านประสิทธิภาพการให้บริการมากขึ้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2563, 60 : 61)

เมื่อพิจารณาถึงสถานะองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีนักวิชาการและ ผลงานวิจัยที่ได้รับรู้ถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนสะท้อนมุมมองความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน อาทิ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2562 : 83) เชื่อว่าแนวคิดคลาส เตอร์ของ Michael E.Porter มีประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อ ก่อเกิดความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน แต่การท่องเที่ยวที่เน้นการเติบโตของนักท่องเที่ยวดังกล่าวมีจุดอ่อนที่ ส่งผลกระทบเชิงลบต่อชุมชน การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและ ยั่งยืน นั้นหมายความว่า แนวทางการเตรียมพร้อมด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการระบาดของโรคร้ายแรงที่ อาจเกิดขึ้นในอนาคต การเตรียมพร้อมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชนให้รู้ ตระหนักในบทบาทการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละสถานที่อย่างเหมาะสม ซึ่งจะต้องอาศัย องค์ประกอบของภาคส่วนดังกล่าว เปิดโอกาสภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความ ยั่งยืน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นแม่ข่ายขับเคลื่อนและตัวแทนภาคส่วนร่วมกัน จึงมีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นให้มีศักยภาพ และดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่อาศัย ฐานทรัพยากรของชุมชน และร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดรชนี เอมพันธุ์ (2550 : 36) อีกทั้ง จุมพล หนีพานิช (2566 : 90) เห็นว่า การบริหารปกครองแบบเครือข่าย (Network governance) เป็นการทำงานของ เครือข่ายที่มีการประสานระหว่างองค์การจัดการตนเองในการจัดตั้งเครือข่าย ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ ได้ทำหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะหรือการส่งมอบบริการสาธารณะ โดยภาคส่วนต่างๆ ที่เข้ามีส่วนร่วม อาทิ ภาครัฐ กลไกรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และนิพนธ์ ศศิธรเสาวภา (2560 : 93) ยังได้เสนอการ บริหารกิจการท้องถิ่นที่ดีในประเทศไทย เกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชน และได้มีการ จัดตั้งรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดหรือที่เรียกกันว่า “องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในแต่ละ องค์ประกอบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ คือ มีกฎหมายกำหนดวิธีการในการจัดตั้ง รูปแบบการ บริหารจัดการ อำนาจหน้าที่ วิธีการในการจัดทำสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การคลังและงบประมาณ เป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้ อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย (2564 : 250) กล่าวว่า ถ้า

ชุมชนเข้มแข็งสามารถสร้างเครือข่ายสังคมทั้งภายนอกและภายในชุมชนได้ในระดับที่แน่นอนระดับหนึ่ง การจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จ เพราะการที่ชุมชนจะสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งภายนอกภายในได้ ชุมชนต้องใช้ทุนทางสังคม ความสามารถของคณะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ และถ้าเปรียบเทียบระหว่างความเข้มแข็งภายในของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกอะไรสำคัญกว่า พบว่าความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชนต้องมาก่อน ถ้าชุมชนมีศักยภาพแล้วหน่วยงานภายนอกย่อมกล้าที่จะเข้าสนับสนุน หรือย่อมสามารถแสวงหาการสนับสนุนจากภายนอกได้ และได้เสนอแนะการบริหารจัดการของชุมชน พบว่าชุมชนต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งกับหน่วยงานและบุคคลภายนอกและเครือข่ายสังคมภายในชุมชน ทั้งนี้เพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากทั้งภายนอกและภายในชุมชน เครือข่ายภายในชุมชนจะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งภายใน ในขณะที่เครือข่ายภายนอกชุมชนจะช่วยสนับสนุนทั้งในเชิงความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทรัพยากรบริหารและการประชาสัมพันธ์ และเสกสรรค์ สนวา และคณะ (2563, 259 : 276) กล่าวว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยยกระดับศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น โดยการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่กับประชาชนและชุมชนสืบไป

สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่สามารถช่วยสร้างการเติบโตของระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นเชื่อมสู่ภูมิภาคได้ อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่ต้องการของตลาด จังหวัดดังกล่าวยังเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในเรื่องอาหาร วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายหลังสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ในมิติของการจัดการบริหารและบริการท่องเที่ยว โดยเป้าหมายเพื่อจะตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการของประชาชนด้านการท่องเที่ยวที่ตรงประเด็น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งไปที่บทบาทและกลไกทางการบริหารที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมาย สถาบันพระปกเกล้า (2563 : 5) โดยผ่านแนวคิดด้านสมรรถนะหลักการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 3 ด้าน กล่าวคือ (1) วิถีแห่งนวัตกรรม (Ways of Innovation) (2) วิถีแห่งการดำเนินงาน (Ways of Operation) และ (3) วิถีแห่งการเติบโต (Ways of Growth) และสถาบันพระปกเกล้า (2563 : 23) เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายภาคประชาชน ประกอบไปด้วย เครือข่ายการปรึกษาหารือ เครือข่ายการจ้างเหมางาน เครือข่ายภาคประชาสังคม เครือข่ายร่วมปฏิบัติการหรือการ

ปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อออกแบบและวางแผนการบริการการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งและมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนชุมชนให้ดีขึ้น ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการเป็นเจ้าของทรัพยากรชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสจัดการกิจการการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่นด้วยตนเอง ตลอดจนชุมชนท้องถิ่นได้รับโอกาสของการพัฒนาเครือข่ายสำหรับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจก่อให้เกิดความเข้มแข็งสู่ชาวบ้านในชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วย วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้นำและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้แทนจากพื้นที่วิจัย 6 ชุมชน ชุมชนละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าพื้นที่มาในชุมชน 6 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตามสูตร W.G. Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน และดำเนินการสุ่มโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) รูปแบบการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling)

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	จำนวนตัวอย่าง (คน)
1. บ้านหนองหินโฮมสเตย์วิถีเกษตรอินทรีย์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	60
2. ไทตงน้อยโฮมสเตย์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม	50
3. โฮมสเตย์ตะไล่บ้านบ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	80
4. หนองแวงภูโปโฮมสเตย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	80
5. โฮมสเตย์เสมาเมืองฟ้าแดดสูงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์	60
6. สหพันธ์ไดโนโรดโฮมสเตย์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัด กาฬสินธุ์	70
รวม	400

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือได้ด้านวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ จากนั้นมากำหนดกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยามและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์และตรวจสอบเนื้อหาแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.3 เครื่องมือเชิงคุณภาพ (Qualitative) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัย นักวิชาการ วิทยากรร่วมกับตัวแทนชุมชน

2.4 เครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณโดยสำรวจความคิดเห็น โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อสำรวจตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยใช้กับกลุ่มประชาชนทั่วไป ตัวแทนทั้งภาครัฐและเอกชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดมหาสารคามและกาฬสินธุ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามในลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.935

3. เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ระยะ ตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนด ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเภทของแหล่งข้อมูล คือ ชุดของข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ Primary Data ได้แก่ ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในส่วนของบทบาทวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลส่วนนี้ผู้วิจัยได้จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต และจากหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นทั้งในและต่างประเทศในขอบเขตเนื้อหาการบริหารงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว สำนักพัฒนาชุมชน ฯลฯ เป็นต้น

ระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนของการวิจัยเชิงปริมาณ โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากพื้นที่วิจัยทั้ง 6 พื้นที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลกล่าวคือ ภายหลังจากการเก็บข้อมูลจะมีการถอดเทป มีการสรุปข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม มีการให้รหัสของข้อมูล (coding) เพื่อจัดระบบของหัวข้อ (topic categories) จำแนกหมวดหมู่ของข้อมูล (theme cluster)

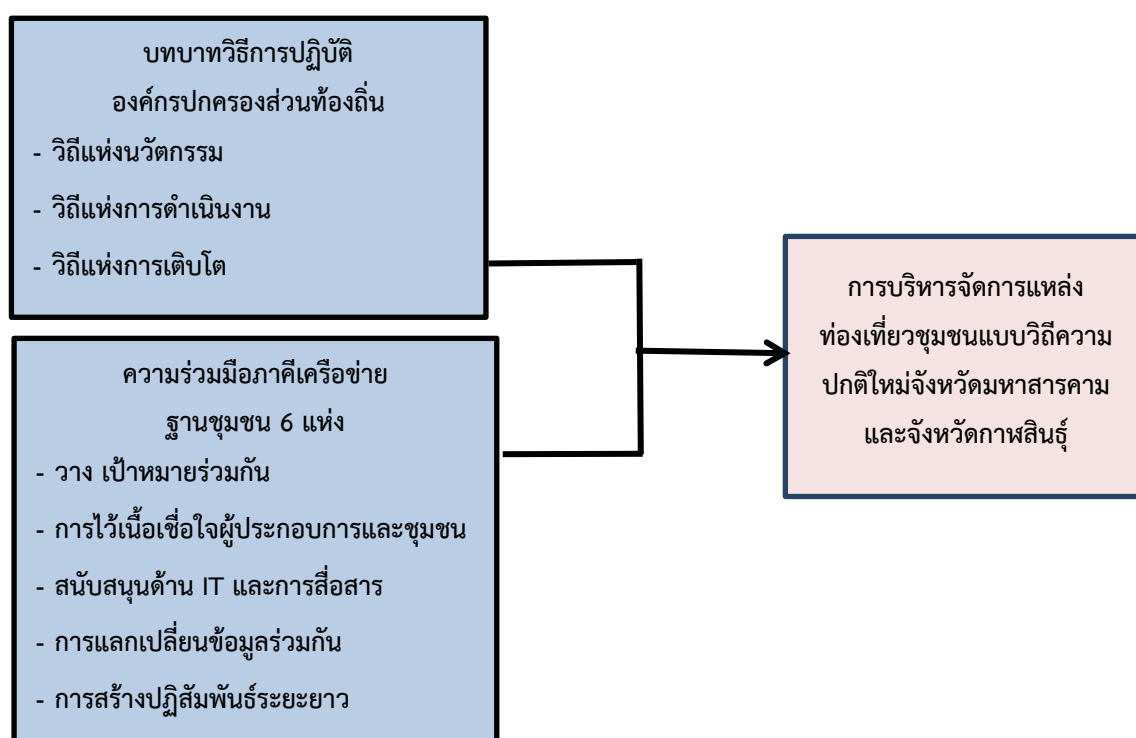
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบไปด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติซึ่งจะวิเคราะห์ผลเป็น ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2551 : 335) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัยจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของบทบาทวิธีการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากงานศึกษาของวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า (2563) ที่ได้สรุปสมรรถนะที่เป็นเลิศของบทบาทวิธีการปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบไปด้วย วิธีแห่งนวัตกรรม วิธีแห่งการดำเนินงาน วิธีแห่งการเติบโต และสังเคราะห์แนวคิดประเด็นความร่วมมือภาคีเครือข่ายชุมชน จากงานศึกษาของวีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) และ Agranoff, R.(2006) ที่ได้สรุปประเด็นหลักสำคัญของความร่วมมือเครือข่ายจากฐานของชุมชนไว้ 4 ประเด็น คือ 1) วางเป้าหมายร่วมกัน 2) การไว้น้ำใจเชื่อใจผู้ประกอบการและชุมชน 3) การสนับสนุนด้าน IT และการสื่อสาร และ 4) การแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ปรับปรุงจาก สถาบันพระปกเกล้า, 2563 วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550 และ Robert Agranoff, 2006

ผลการวิจัย

กำหนดการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ ประกอบไปด้วย

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. บทบาทวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1) บทบาทวิธีแห่งนวัตกรรมในการทำงาน พบว่า สถานการณ์ผลกระทบจากการระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับผลกระทบและชุมชนนั้นได้โอกาสในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และการปรับตัว ปรับรูปแบบการรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถประคองตัวหรืออยู่รอดได้ในสถานการณ์วิกฤต หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็น การให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ และการกำหนดมาตรการที่ชุมชนจะสามารถนำไปใช้เพื่อการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนที่เหมาะสม ดังนั้นหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐรวมไปถึงภาคีเครือข่าย ควรมีแผนการปฏิบัติราชการที่ชัดเจนรวมทั้งต้องให้ความช่วยเหลือในการประสานงานทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก เพื่อให้การช่วยเหลือกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในทุกๆ มิติ

2) บทบาทวิธีปฏิบัติแห่งการดำเนินงานของชุมชน พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่เรื่องราวประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆบนสื่อสังคมออนไลน์ การบันทึกเรื่องราวประสบการณ์การท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการประสานการดำเนินกิจกรรมกับทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว แม้ว่าในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมาจะเป็นบทเรียนที่สะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีความสำคัญกับบริบทการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น การสื่อสารระหว่างประชาชนในพื้นที่ด้วยกันเอง และ ระหว่างประชาชนในพื้นที่กับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3) บทบาทวิธีแห่งการเติบโตของการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า กิจกรรมการออกแบบแนวทางในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จะต้องมีการดำเนินการสร้างความเป็นตัวตนให้กับชุมชน ผ่านการสร้างเรื่องราวของชุมชน โดยใช้ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าและตำนาน รูปแบบของวิถีแห่งการเติบโตการท่องเที่ยว จำเป็นต้องเกิดจากการสร้างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อดึงทรัพยากรของชุมชนโดยรอบมาเพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่ความรับรู้ของนักท่องเที่ยว โดยนำมาเล่าในรูปแบบใหม่ผ่านประวัติศาสตร์หรือตำนานที่เกี่ยวข้อง สร้างเรื่องราวที่น่าสนใจเพื่อเป็นแกนหลักของการท่องเที่ยว ให้ผู้ที่

สนใจนั้นเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจได้ อีกทั้งนอกจากจะเป็นการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และยัง
สามารถนำไปเชื่อมต่อยังสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องของชุมชนพื้นที่ข้างเคียงได้อีกด้วย

ระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
แบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อความร่วมมือภาคีเครือข่ายฐานชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์

ความร่วมมือภาคีเครือข่ายฐานชุมชน แบบวิถีความปกติใหม่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการวางแผนเป้าหมายร่วมกัน	4.01	0.77	มาก
2. ด้านการไว้วางใจเชื่อใจผู้ประกอบการและชุมชน	3.93	0.74	มาก
3. ด้านการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร	3.98	0.80	มาก
4. ด้านการการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน	3.95	0.74	มาก
5. ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ระยะยาว	4.03	0.79	มาก
รวม	3.98	0.77	มาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความ
ปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเรียงลำดับจาก
มากไปน้อย ดังนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดสรร วัสดุ-อุปกรณ์และครุภัณฑ์ การทำงานที่ไม่เพียงพอ
และพร้อมใช้งาน ก่อนและหลังสภาวะการโควิด-19 ($F=25$) อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนด้าน
เทคโนโลยีและการสื่อสาร ควรส่งเสริมให้ใช้อย่างทั่วถึงเพื่อเข้าถึง/และการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ($F=22$)
ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ทั้งชุมชน เช่น กิจกรรมนันทนาการ การผ่อนคลาย การเต้น วัฒนธรรม
เชิงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ($F=21$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทวิธีปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1) บทบาทวิธีปฏิบัติด้านวิถีแห่งนวัตกรรมในการทำงาน อันเนื่องจากปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบบทางเดินหายใจโควิด-19 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบให้ทุกอย่างหยุดชะงักและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองต้องปรับรูปแบบการทำงานทั้งการบริหารจัดการในองค์กร การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในวิถีความเป็นปกติแบบใหม่ให้ชุมชน เช่น ธุรกิจ ร้านค้า ผู้ประกอบการ ประชาชนให้อยู่รอดได้ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวใช้บริการร้านค้าและโปรแกรมท่องเที่ยว สำคัญที่เป็นวิถีปฏิบัติแห่งนวัตกรรมเชิงการบริหาร เนื่องจากโรคระบาด (COVID-19) ยังมีความเสี่ยง การปฏิบัติดังกล่าวสะท้อนในภาวะปกติที่สังคมกำลังเปลี่ยนผ่านสู่สังคมเทคโนโลยีดิจิทัล ถูกเสนอไว้ในงานของพรณัชชา วุฒิวิริยะ (2565 : 600) การศึกษาแนวโน้มผลกระทบและความท้าทายต่อการท่องเที่ยวไทยในโลกดิจิทัลยุคปกติใหม่ พบว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ในภาคส่วนต่างๆอย่างกว้างขวางและแตกต่างกันไป จากวิถีการดำเนินชีวิตและการดำเนิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมแบบเดิม ภาคการท่องเที่ยวมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ตามบริบทของสังคม ใช้สื่อสังคมออนไลน์การใช้เทคโนโลยีไร้สัมผัส เทคโนโลยีบล็อกเชน เทคโนโลยีเสมือนจริงและปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งตอกย้ำด้วยงานของวลัยลักษณ์ วันโพทอง, ธนวิทย์ บุตรอุดม (2566, 64 : 76) แนวทางการพัฒนาการจัดการภาครัฐแนวใหม่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดบึงกาฬ พบว่าได้มีการนำแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่มาใช้ปรับเปลี่ยนองค์การจากระบบราชการแบบดั้งเดิมให้มีความทันสมัยมากขึ้น และทันต่อสถานการณ์ของโลกยุคปัจจุบันในวิถีชีวิตใหม่ New Normal ส่งผลให้การปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงไปและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วน 1.2) บทบาทวิธีปฏิบัติแห่งการดำเนินงานของชุมชน จากปรากฏการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ส่งผลให้ชุมชนได้เผชิญกับสถานการณ์ใหม่ คือ โควิด-19 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนทั้งผู้ประกอบการ โรงแรม รีสอร์ทหรือโฮมสเตย์ต้องปรับการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าวด้วยเทคโนโลยีใหม่ ดังกล่าวในข้อ 1.1 ว่าการทำงานลดขั้นตอนลง และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมามีบทบาทในชีวิตประจำวัน เช่น ระบบการจดทะเบียนร้านค้า การเสียภาษี การจัดเก็บรายได้ และการบริการที่ยืดหยุ่นของทุกฝ่าย สอดคล้องกับกมลพร กัลยาณมิตร (2564 : 249) ที่ได้วิจัยการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal) พบว่า 1) กลยุทธ์ ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำ โดยผู้นำน้องการต้องมีวิสัยทัศน์และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง มั่นคง 2) กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยสร้างความมั่นคงทางอารมณ์มาเป็นแรงขับเคลื่อนในการสร้างผลงาน 3) กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน โดยใช้ความ อุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม สำหรับด้านแนวทางการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ กมลพร กัลยาณมิตร (2564 : 403) มีทางออกพบว่า องค์การต้องปรับเปลี่ยนนำ

เทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตร การตัดสินใจต้องฉับไวและยืดหยุ่น พร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มช่องทางความหลากหลาย ทางการตลาด เน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง ความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต และ 1.3) บทบาทวิถีแห่งการเติบโตของการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีให้อยู่ดีมีสุข รวมถึงการรักษาอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรมทางธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้แนวทางในการสร้างนวัตกรรมเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบทบาทวิถีแห่งการเติบโตของการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 ดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนและผู้ประกอบการฯ นำข้อมูลจุดเด่น ทั้งสถานที่ ผลิตภัณฑ์ องค์ความรู้ ประวัติศาสตร์เรื่องเกี่ยวกับชุมชน มาถ่ายทอดผ่านเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต ยูทูบ และนำเสนอเป็นเรื่องราว เมื่อนักท่องเที่ยวไม่สามารถมาเที่ยวปกติได้ ได้ดูหรือชมผ่านออนไลน์ พร้อมกับติดต่อกับรสชาติ สินค้าที่สั่งซื้อผ่านออนไลน์ ทั้งนี้เรื่องราวดังกล่าวสร้างคุณค่าความหมายแก่ชุมชน ถูกเสนอไว้ในงานของมาฆะ ภูจินดา (2565 : 39) ได้ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศผ่านนวัตกรรม Digital Platprom ในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าควรปรับเปลี่ยนนโยบายการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางจากการลดขั้นตอนการเข้าประเทศในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ให้เป็นนโยบายการพัฒนากระบวนการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางที่สามารถส่งเสริม กระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวแบบครบวงจร เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้ฟื้นตัวได้ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 โดยมีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจในการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้บริการมากที่สุดเพื่อให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันและเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าใช้บริการ

2. ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ระยะยาว ด้านการวางแผนเป้าหมายร่วมกัน ด้านการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน และด้านการไว้วางใจเชื่อใจผู้ประกอบการและชุมชน ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์ผลการวิจัยว่า นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแล้ว การบริหารจัดการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆร่วมกัน ทั้งในส่วนของชุมชนเอง ภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งการวางแผนจัดสรรและใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การร่วมมือของชุมชนในระยะยาว ชุมชนสามารถสร้างผลประโยชน์เพิ่มคุณค่าร่วมกันได้ ซึ่งเช่นเดียวกับการศึกษาของ Monica Iorio and Andrea Corsale. (2013, 198 : 232) ที่สะท้อนให้เห็นว่าความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทการดำเนินงานที่เครือข่ายทั้ง

ภายในและภายนอกชุมชน และ Zavaleta Chavez Arroyo et al. (2023 : 4401) ที่ให้มุมมองว่าการท่องเที่ยวชุมชนนั้นเป็นมีเสน่ห์ตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สามารถมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนนี้จะต้องประสานความร่วมมือร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบวิถีความปกติใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคามและและจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดสรร วัสดุ-อุปกรณ์และครุภัณฑ์ การทำงานที่ไม่เพียงพอและพร้อมใช้งาน ก่อนและหลังสภาวะการโควิด-19 (F=25) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ควรส่งเสริมให้ใช้อย่างทั่วถึงเพื่อเข้าถึง/และการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน (F=22) ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ทั้งชุมชน เช่น กิจกรรมนันทนาการ การผ่อนคลาย การเต้น วัฒนธรรมเชิงอัตลักษณ์ท้องถิ่น (F=21) ผู้วิจัยมีข้อค้นพบเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์ผลการวิจัยว่า จากสถานการณ์ผลกระทบจากการระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้การท่องเที่ยวชุมชนได้รับผลกระทบ และชุมชนได้โอกาสในการปรับตัว ปรับรูปแบบการให้บริการกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนสามารถประคองตัวหรืออยู่รอดได้ในสถานการณ์วิกฤต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การช่วยเหลือในการอบรมให้ความรู้ และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ชุมชนจะสามารถนำไปปรับใช้เพื่อการวางแผน และการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนที่เหมาะสม ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคดังกล่าว คลี่คลาย ชุมชนควรมีวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ระหว่างชุมชนผ่านการดูงานระหว่างชุมชนด้วยตนเอง เพื่อที่จะทำให้การให้บริการในแต่ละชุมชนมีความใกล้เคียงกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือแบบภาคีเครือข่าย ซึ่งเช่นเดียวกับแนวคิดของ จุมพล หนีมพานิช. (2566, 83 : 84) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการความสลับซับซ้อนใน “เครือข่ายการปกครอง” จะต้องมีการตระหนัก ตลอดจนรับรู้เกี่ยวกับความสลับซับซ้อนว่าควรจะได้รับ การดูแลอย่างไร รวมทั้งยังได้มีการให้ข้อเสนอแนะเรื่องของกลยุทธ์นำไปประยุกต์ใช้ภายในเครือข่ายโดยมีจุดมุ่งหมายที่ปรับปรุงปฏิสัมพันธ์ระหว่างหุ้นส่วนหรือภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งการทำหน้าที่ของเครือข่ายโดยรวม และ Edi Kurniawan et al. (2022, 39 : 55) ที่เชื่อว่าศักยภาพของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลระดับชาติ และระดับท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

สรุปองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่คือ ทำให้พบแนวทางในการปรับตัวของชุมชน จึงได้สรุปเป็นรูปแบบแนวทางในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนโฮมสเตย์จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ในแบบชุมชนโฮมสเตย์ที่ประกอบไปด้วย เครือข่ายภาครัฐ, เครือข่ายร่วมกับสถาบันการศึกษา, เครือข่ายภาคเอกชน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 3 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนโฮมสเตย์

ที่มา : อนุชา ลาวงค์ และคณะ, 2566

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- 1.1 ควรมีการศึกษาในมิติของการพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
- 1.2 ควรเพิ่มการศึกษาผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อนำไปสู่การออกแบบการแผนปรับปรุงการพัฒนาชุมชน หรือแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ของการวัดผลประเมินผล แก้ไขปรับปรุง และเพื่อนำร่องเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป
- 1.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง ประเมินและให้ความรู้ความเข้าใจในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง

1.4 ควรมีการศึกษารูปแบบของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านการผลิตสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างการท่องเที่ยวเสมือนจริง เพื่อดึงดูดกลุ่มของนักท่องเที่ยวยุคใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มกันวางแผนปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชน แห่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ชุมชนนั้นเข้ามามีบทบาทในทุกๆ ขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการแรก

2.2 ให้ความรู้ความเข้าใจต่อชุมชนถึงแนวโน้มของตลาดท่องเที่ยว เช่น ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน และแสวงหาจุดเด่นของของดีในชุมชนเพื่อนำมาเป็นจุดขายในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เช่น อาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม การแสดง และสถาปัตยกรรมที่สำคัญ รวมไปถึงวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2.3 จัดกิจกรรมที่แสดงถึงความโดดเด่นในสิ่งที่แสดงถึงความมีเอกลักษณ์ที่แตกต่าง จากชุมชนอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

2.4 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมร่วมกัน จัดเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกัน จัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ผ่านระบบเทคโนโลยี เช่น การทำเพจ การโฆษณาผ่านระบบของ social media ต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). การนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal). *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6 (4), 402-422.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *รายงานประจำปี 2563 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จุมพล หนิมพานิช. (2566). *รัฐประศาสนศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 : เครือข่ายการบริหารปกครอง และการบริหารปกครองแบบเครือข่าย*. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการโครงการปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดร.ชนิ เอมพันธ์. (2550). *การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2560). *การบริหารกิจการท้องถิ่นที่ดีในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรณัชชา วุฒิวิริยะ. (2565). การศึกษาแนวโน้มผลกระทบและความท้าทายต่อการท่องเที่ยวไทยในโลกดิจิทัลยุคปกติใหม่. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*. 4 (3), 600-612.

- มาณะ ภูจินดา. (2565). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ผ่านนวัตกรรม *Digital Platprom* ในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วลัยลักษณ์ วันโพธิ์ทอง และธนวิทย์ บุตรอุดม. (2566). แนวทางการพัฒนาการจัดการภาครัฐแนวใหม่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 11 (2), 64-76.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). *เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า “สมรรถนะองค์กร” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2562). การจัดการคลังстерการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 11 (1), 83-101.
- เสกสรรค์ สนาวา, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ และนภัสภรณ์ ภูวดานนท์ ณ มหาสารคาม. (2563). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4 (1), 259-276.
- อัญชลี ศรีเกตุ และ ปิยะนุช เงินคล้าย. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคตะวันออกของประเทศไทย. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7 (1), 260-261.
- อนุชา ลาวงศ์ และคณะ. (2566). *สถาบันวิจัยและพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Agranoff, R. (2006). Inside collaborative networks: ten lessons for public managers. *Public Adm Rev*. 66 (s1), 56–65.
- Culture + Creative Tourism ท่องเที่ยวสร้างสรรค์สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ไตรมาส 4/2562. (2020). *Tourism Economic Review*. 1 (3).
- Kurniawan, E., Astuti, T.M.P., Syifauddin, M. (2021). Community participation in creating sustainable community-based tourism. *Visions for Sustainability*. 17 (5997), 39-55 <http://dx.doi.org/10.13135/2384-8677/5997>
- Iorio, M. & Corsale, A. (2013). Community-based tourism and networking: Viscri, Romania. *Journal of Sustainable Tourism*. 22 (2), 234-255. <https://doi.org/10.1080/09669582.2013.802327>
- W.G. Cochran. (1953). *Sampling Techniques*. New York : John Wiley & Sons. Inc.
- Zavaleta Chavez Arroyo, F. O. et al. (2023). Community Tourism Conditions and Sustainable Management of a Community Tourism Association: The Case of Cruz Pata, Peru. *Sustainability*. 15 (5), 4401. <https://doi.org/10.3390/su15054401>